

EIVIND KOLFLAATH

**Ordlyd
og resonnement**

FAGBOKFORLAGET

EIVIND KOLFLAATH

Ordlyd og resonnement

Språk- og argumentasjonsteori
i samspill med juss

FAGBOKFORLAGET

FORORD

Denne boken diskuterer språk og argumentasjon i det juridiske feltet. Den avløser den nå atten år gamle *Språk og argumentasjon – med eksempler fra juss*, som ble til i en tidlig fase av min befatning med rettsvitenskapen. Behovet for revisjon av den gamle boken er blitt mer og mer presserende etter hvert som årene har gått, dels som følge av endringer i lovgivning og tilveksten av rettskilder ellers, dels som følge av at min egen forståelse av språk- og argumentasjonsteori, juridisk metode og berøringsflatene mellom disse har modnet. Men heller enn bare å skrive om den gamle teksten her og der har jeg valgt å skrive en ny bok fra grunnen av. Det gir en større frihet. Den første setningen i den gamle er beholdt, men ellers er inngangen til stoffet en helt annen. Hovedtemaene er de samme som i den første boken, men innenfor det enkelte hovedtema er det mye som er nytt.

Av større, innholdsmessige endringer nevnes først at de tradisjonelle og litt tekniske begrepene om tolkningsrelasjoner er utelatt. Bakgrunnen for dette er den erfaringen at disse begrepene får mindre betydning når teorien bygger på et kontekstrelativt tolkningsbegrep i motsetning det kontekstoverskridende tolkningsbegrepet som har vært dominerende i tradisjonen etter Arne Næss og hans lærebok *En del elementære logiske emner*. Til gjengjeld er skillet mellom nødvendige og tilstrekkelige betingelser tatt inn som et nytt tema. En annen substansiell endring er at sannsynlighetsbegrepet trekkes inn i kapitlet om bevisbedømmelse. Dessuten får rettsdogmatisk argumentasjon mer oppmerksomhet i omtalen av normativ argumentasjon. En konsekvens av det siste er at likhets- og forskjellsargumentasjon har fått en mer fremtredende plass i fremstillingen.

Videre er en del av kjerneformuleringer endret uten intensjon om å endre det som var ment med de opprinnelige formuleringene. Dette gjelder først og fremst formuleringen av tolkningsbegrepet, formuleringer av ulike årsaker til flertydighet og formuleringene av kravene til normative definisjoner. Men en reell endring er at vaghet i normative definisjoner nå blir diskutert i tilknytning til kravet om at definisjonen skal avklare og ikke som tidligere i tilknytning til kravet om at definisjonen skal være anvendelig (eller «avgjørbar»). Endelig nevnes at notasjonen for argumenter er snudd slik at standpunktet nå kommer først.

De aller fleste av eksemplene er nye. Mange av eksemplene er skilt ut i egne avsnitt med annen skrift. Meningen har ikke vært å signalisere at man kan hoppe over disse eksemplene. Tidvis blir kjennskap også til utskilte eksempler forutsatt videre i teksten.

I løpet av bokens tre første kapitler kommer det mange eksempler på ordlyd i lovtekst. Noen av disse er hentet fra opphevede lover. Bokens bruk av opphevede lover er stort sett begrenset til eksempler som skal illustrere flertydig ordlyd. Det kan ta lang tid fra en ordlyd har trådt i kraft, til det eventuelt dukker opp en sak som viser at ordlyden kan forstås på flere måter. Derfor må en del av eksemplene på flertydig ordlyd hentes fra eldre og i noen tilfeller opphevede lover. Men bruk av eksempler fra opphevede lover er ikke særegent for denne boken. Det samme skjer i den juridiske metodelitteraturen. Formålet med fremstillinger av juridisk metode er ikke at man gjennom eksemplene skal lære hva som er gjeldende rett, og det er heller ikke formålet med denne boken. I stedet skal den bidra til at man blir fortrolig med fenomener som må håndteres i tolking av ordlyd. For dette formålet er opphevede lover like velegnede som gjeldende lover. Men i omtalen av eksemplene gjøres det oppmerksom på at loven er opphevet når dette var tilfellet da boken ble publisert, og noen steder blir det i forlengelsen av eksemplet sagt noe om gjeldende ordlyd om samme spørsmål.

Fremstillingen av de ulike hovedtemaene er lagt opp slik at den starter med et fenomen i det juridiske feltet og deretter arbeider seg ut over mot språk- og argumentasjonsteorien. Tanken har vært at teksten skal *vis* relevansen av språk- og argumentasjonsteori for de aktuelle fenomenene. Omtalen av generelle trekk ved det juridiske feltet skal sammen med eksemplene fra lover, lovforarbeider eller dommer gjøre denne relevansen så innlysende for leseren at det ikke vil være behov for å *argumentere* for den.

Boken bygger på egen forskning. Samtidig skal boken fungere som lærebok. Løsningen på dilemmaet om hvor langt teksten skal gå i teoretisk retning, er et kompromiss som består i å la enkelte, noe mer dyppløyende kommentarer komme i sluttnoter (bokstaver A, B, ...) som kommer i tillegg til fotnotene (tall 1, 2, ...). Dels begrunner sluttnotene valg jeg har gjort i hovedteksten, dels utdyper de noe som er sagt i denne. Tanken er at disse kommentarene ikke skal forstyrre lesere som bruker boken som lærebok. Sluttnotene henvender seg til en litt annen leserkrets og forutsetter i noen tilfeller noe mer forkunnskaper enn hovedteksten.

Selv om boken langt på vei er et resultat av å lese tekster og å fundere over det som er lest, er den også et resultat av å samtale med andre. Ikke helt uten bekymring for at jeg her kommer i skade for å utelate noen som burde nevnes, takker jeg Pål Fjeldvig Antonsen, Inge Lorange Backer, Erlend Baldersheim, Erik Brown, Christian Dahlman, Espen Dragstmo, Rune Jensen Falch, Ronny Gjendemsjø, Hilde Hauge, Ole Thommasen Hjortland, Alf Petter Høgberg, Markus Jerkø, Kåre Johnsen, Gunnar Karlsen, Trygve Lavik, Kåre Letrud, Maria Veia Lund, Anders Løvlie, Synne Sæther Mæhle, Frode Helmich Pedersen, Magne Reitan, Kjetil Mangset Skjerve, Oddvar Storebø, Magne Strandberg, Marius Stub, Runar Torgersen, David Chelsom Vogt, Terje Ødegaard, Ørnulf Øyen og Ragna Aarli, som gjennom samtaler har bidratt faglig enten direkte eller mer indirekte i den lange prosessen som nå har munnet ut i et ferdig manuskript til en ny bok. David har dessuten lest bokmanuset fra begynnelse til slutt og kommet med mange gode kommentarer og forslag. Takk også til vitenskapelig assistent Vårin Stubhaug ved Det juridiske fakultet (UiB) for selvstendig og nøyaktig arbeid med teksten helt i sluttfasen.

Men livet er ikke bare faglige sysler. Takk til Ellen og Viljar, som lar meg få oppleve en annen side av livet.

Bergen, 12. oktober 2022

Eivind Kolflaath

(eivind.kolflaath@uib.no)

INNHOLD

KAPITTEL 1

GRUNNLAG	13
1.1 Den språklige dimensjonen	13
1.1.1 Behovet for klart språk	13
1.1.2 Betydningsmessig variasjon	18
1.2 Ordlyd og rettsregel	21
1.2.1 Strukturen i rettsregler	21
1.2.2 Forholdet mellom ordlyd og tolkingsresultat	26
1.2.3 Ordlydstolking	32
1.3 Noen allmenne begreper	34
1.3.1 Uttrykk, betydning og virkelighet	34
1.3.2 Det deskriptive og det normative	40
1.3.3 Nødvendige og tilstrekkelige betingelser	44

KAPITTEL 2

FLERTYDIG ORDLYD	51
2.1 Generelt om flertydighet	51
2.1.1 Flertydighet som praktisk problem	51
2.1.2 Kontrast til vaghet	55
2.2 Tolkninger av språklige uttrykk	63
2.2.1 Tolkningsbegrepet	63
2.2.2 Tolkningsretninger	67
2.2.3 Kontekstens innvirkning på flertydighet	69
2.3 Generelle betydningskontraster	71
2.3.1 Tolkningslister og betydningskontraster	71
2.3.2 Vid versus snever	72
2.3.3 Deskriptiv versus normativ	76
2.3.4 Nødvendig og tilstrekkelig versus bare én av delene	79

2.4	Årsaker til flertydighet	81
2.4.1	Konkret ordvalg	81
2.4.2	Setningsstrukturen	84
2.4.3	Ordknapphet	89
2.4.4	Uklar tilknytning til øvrig tekst	91

KAPITTEL 3

NORMATIVE DEFINISJONER	95
3.1 Generelt om definisjoner i det juridiske feltet	95
3.1.1 Juridiske teksttyper hvor definisjoner ofte brukes	95
3.1.2 Fellestrekk ved normative definisjoner	99
3.2 Strukturen i definisjonen	104
3.2.1 Overordnet struktur	104
3.2.2 Definisjoner av typen kategori og tilleggskrav	107
3.2.3 Oppregnende definisjoner	110
3.2.4 Kombinasjoner av de to definisjonstypene	111
3.3. Krav til definisjonene	114
3.3.1 Normative definisjoner er mer eller mindre hensiktsmessige	114
3.3.2 Krav (i): Definisjonen skal avklare	116
3.3.3 Krav (ii): Definisjonen skal treffe riktig	124
3.3.4 Krav (iii): Definisjonen skal være anvendelig	129

KAPITTEL 4

INTRODUKSJON TIL ARGUMENTASJONSTEORI	139
4.1 Argumentasjonsformer i det juridiske feltet	139
4.1.1 Dreining mot argumenterende tekster	139
4.1.2 Rettsdogmatisk argumentasjon	141
4.1.3 Rettspolitisk argumentasjon	143
4.1.4 Faktumsargumentasjon	144
4.2 Noen argumentasjonsteoretiske begreper	146
4.2.1 Et resonnement består av standpunkt og argumentasjon	146
4.2.2 Innholdet i standpunkter	150
4.2.3 Forholdet mellom standpunkter	153
4.2.4 To krav til argumenter: Holdbarhet og relevans	156
4.2.5 Holdbarhetsargumenter og relevansargumenter	162
4.2.6 Notasjon for standpunkter og argumenter	168
4.2.7 Argumentdiagrammer	170
4.2.8 To anvendelser av argumentasjonsteori	174
4.3 Analyse og evaluering av argumentasjon	175
4.3.1 Forholdet mellom tekst, resonnement og argumentdiagram	175
4.3.2 Analysen: Kartlegging av resonnementet	178
4.3.3 Evaluering av resonnement og tekst	184

KAPITTEL 5

BEVISBEDØMMELSE	189
5.1 Generelt om bevisbedømmelse og faktumsargumentasjon	189
5.1.1 <i>Deskriptiv argumentasjon konkretisert til faktumsargumentasjon</i>	189
5.1.2 <i>Forholdet mellom faktumsbeskrivelse og virkelighet</i>	190
5.1.3 <i>Beviskrav</i>	194
5.1.4 <i>Sannsynlighetsbegrepet</i>	195
5.1.5 <i>Prinsippet om fri bevisbedømmelse</i>	199
5.1.6 <i>Rettsfakta og bevisfakta</i>	203
5.1.7 <i>Bevisdata</i>	209
5.2 Konkretisering av holdbarhet og relevans	212
5.2.1 <i>Holdbarheten av deskriptive argumenter</i>	212
5.2.2 <i>Relevans i deskriptiv argumentasjon</i>	216
5.3 Supplerende tilnærminger	221
5.3.1 <i>Sannsynlighetsteori</i>	221
5.3.2 <i>Fortellingsperspektivet</i>	226
5.3.3 <i>Forklaringer («explanations») og «hvorfor»-spørsmålet</i>	231

KAPITTEL 6

NORMATIVE RESONNEMENTER	237
6.1 Generelt om argumentasjon for normativt standpunkt	237
6.1.1 <i>Standpunktene</i>	237
6.1.2 <i>Rettsdogmatikk som normativ argumentasjon</i>	240
6.1.3 <i>Holdbarhet og relevans</i>	244
6.2 Likhets- og forskjellsargumentasjon	247
6.2.1 <i>Normative analogier</i>	247
6.2.2 <i>Parallelltolking</i>	252
6.3 Regelbaserte argumenter	258
6.3.1 <i>Når relevansen er en rettsregel</i>	258
6.3.2 <i>Andre regelbaserte argumenter</i>	261
6.4 Konsekvensargumenter	263
6.4.1 <i>Innledende om «konsekvensbetraktninger»</i>	263
6.4.2 <i>Konsekvensargumenter må sammenlikne standpunkter</i>	264
6.4.3 <i>Konsekvensargumenter i rettspolitikk</i>	267
6.4.4 <i>Konsekvensargumenter i rettsdogmatikk</i>	273

SLUTTNOTER	279
-------------------------	-----

KILDER	287
---------------------	-----

STIKKORDREGISTER	293
-------------------------------	-----

KILDER

LITTERATUR

- Andenæs, Johs: *Norsk straffeprosess*, 4. utg. v/ Tor-Geir Myhrer, Oslo 2009.
- . *Statsforfatningen i Norge*, 4. utg., Oslo 1976.
- Backer, Inge Lorange: *Lov og lovgivning. Artikler og foredrag*, Oslo 2013.
- Bekkedal, Tarjei og Hans Christian Farsethås: «Om subsumsjon», *Jussens Venner* 2018 s. 1–32.
- Bennett, W. Lance og Martha S. Feldman: *Reconstructing Reality in the Courtroom*, 2. utg., New Orleans 2014.
- Bergo, Knut: *Rett praksis. Lærebok i norsk juridisk metode*, Bergen 2022.
- . *Høyesteretts forarbeidsbruk*, Oslo 2000.
- Bernt, Jan Fridthjof og David R. Doublet: *Vitenskapsfilosofi for jurister – en innføring*, Bergen 1998.
- Bernt, Jan Fridthjof og Synne Sæther Mæhle: *Rett, samfunn og demokrati*, Oslo 2007.
- Bex, Floris: *Arguments, Stories and Criminal Evidence. A Formal Hybrid Theory*, Dordrecht 2011.
- Bjerknes, Ole Thomas og Ivar A. Fahsing: *Etterforskning. Prinsipper, metoder og praksis*, Bergen 2017.
- Blandhol, Sverre: *De beste grunner. Reelle hensyn i juridisk argumentasjon*, Oslo 2013.
- Boe, Erik: *Innføring i juss. Juridisk tenkning og rettskildelære*, 3. utg., Oslo 2010.
- . *Rettskildelære under debatt*, 2. utg., Oslo 2021.
- Cheng, Edward K.: «Reconceptualizing the Burden of Proof», *Yale Law Journal*, vol. 122 s. 1254–1279 (2013).
- Dahlman, Christian: *Beviskraft. Metod för bevisvärdering i brottmål*, Stockholm 2018.
- Dahlman, Christian og Eivind Kolflaath: «The Problem of the Prior in Criminal Trials», i Christian Dahlman, Alex Stein og Giovanni Tuzet (red.): *Philosophical Foundations of Evidence Law*, Oxford 2021 s. 287–300.
- Eckhoff, Torstein: *Rettskildelære*, 5. utg. ved Jan E. Helgesen, Oslo 2001.
- Eide, Erling: *Bevisvurdering. Usikkerhet og sannsynlighet*, Oslo 2016.
- Eng, Svein: *U/enighetsanalyse – med særlig sikte på jus og allmenn rettsteori*, Oslo 1998.
- . *Rettsfilosofi*, Oslo 2007.
- Fleischer, Carl August: *Rettskilder og juridisk metode*, Oslo 1998.

- Friedman, Richard D.: «A Presumption of Innocence, Not of Even Odds», *Stanford Law Review*, vol. 52 s. 873–887 (2000).
- Graver, Hans Petter: *Rettsretorikk. En metodelære*, Bergen 2007.
- . *Juridisk overtalelseskunst*, Bergen 2008.
- Gullvåg, Ingemund: *Rasjonalitet, forståelse og forklaring. Innføring i argumentasjonsteori, logikk og vitenskapsfilosofi*, 2. utg., Trondheim 1990.
- Horn, Thomas: *Fullstendig isolasjon ved risiko for bevisforspillelse. Rettspolitiske vurderinger*, Bergen 2017.
- Hov, Jo: *Rettergang*, Oslo 2010.
- Høgberg, Alf Petter: *I språkets bilde. Elementære logiske emner i juridisk kontekst*, 3. utg., Oslo 2020.
- . «Om kritikkene av fenomenet reelle hensyn, begrepet 'reelle hensyn' og termen «reelle hensyn»», i Ole Kristian Fauchald, Henning Jakhelln og Aslak Syse (red.): *Dog Fred er ej det Bedste. Festskrift til Carl August Fleischer på hans 70-årsdag 26. august 2006*, Oslo 2006 s. 297–316.
- Høyland, Jon: «Hva styrer dommernes valg? Irrelevante og ubevisste faktorerets betydning for domstolenes avgjørelser», *Lov og Rett* 2003 s. 21–40.
- Jacobsen, Jørn: «Om begrepet 'juridisk metode'», *Jussens Venner* 2004 s. 360–375.
- Jahr, Bjørn Olav: *Drapene i Baneheia. To historier. En sannhet*, Oslo 2017.
- Jerkø, Markus: *Bevisvurderingens rettslige rammer. Bevistema, bevisbyrde, beviskrav*, Oslo 2017.
- Kahneman, Daniel: *Tenke, fort og langsomt*, Oslo 2012.
- Karlsen, Gunnar: *Språk og argumentasjon for samfunnsvitere*, 2. utg., Bergen 2009.
- Kjelby, Gert Johan: *Mellom rett og plikt til straffeforfølgning. Den relative etterforsknings- og påtalepliktens rettslige rammer og rettslige utvikling i norsk straffeprosess*, Oslo 2013.
- . *Påtalerett*, 2. utg., Oslo 2019.
- Kjus, Audun: *Sakens fakta. Fortellingsstrategier i straffesaker*, Oslo 2008.
- Kolflaath, Eivind: *Språk og argumentasjon – med eksempler fra juss*, Bergen 2004 (2004a).
- . «Flertydige lovtekster», *Lov og Rett* 2004 s. 464–473. (2004b).
- . «Bevisbedømmelse – sannsynlighet eller fortellinger?», *Jussens Venner* 2004 s. 279–304 (2004c).
- . «Bevisbedømmelse som slutning til beste forklaring», *Tidsskrift for Rettsvitenskap* 2007 s. 171–219.
- . «Sannsynlighetsovervekt og kumulering av tvil», *Lov og Rett* 2008 s. 149–165.
- . «Tolkningsbegreper i Næss-tradisjonen», i Trygve Lavik og Helle Nyvold (red.): *Dannelse i kontekst? ELE-tradisjonen i endring*, Bergen 2010 s. 11–36 (2010a).
- . «Holdbarhet og relevans», i Trygve Lavik og Helle Nyvold (red.): *Dannelse i kontekst? ELE-tradisjonen i endring*, Bergen 2010 s. 94–111 (2010b).
- . «Bevist utover enhver rimelig tvil», *Tidsskrift for Rettsvitenskap* 2011 s. 135–196.
- . *Bevisbedømmelse i praksis*, Bergen 2013.

- . «En metode for bevisbedømmelsen i straffesaker», i Ragna Aarli, Mary-Ann Hedlund og Sverre Erik Jebens (red.): *Bevis i straffesaker. Utvalgte emner*, Oslo 2015 s. 507–534.
- . «Domskonferansen i straffesaker», *Lov og Rett* 2018 s. 359–377.
- . «Relative plausibility and a prescriptive theory of evidence assessment», *International Journal of Evidence and Proof*, vol. 23 s. 121–127 (2019a).
- . «Hypoteser i etterforskningsplaner», i Egil H. Olsvik og Patrick Risan (red.): *Etterforskning under lupen*, PHS Forskning 2019 3 s. 61–99 (2019b).
- . *Formallogikk. Utvalgte emner fra klassisk setnings- og predikatlogikk*, Oslo 2020.
- . «Brytninger i ELE-tradisjonen», *Norsk filosofisk tidsskrift* 2022 s. 10–20.
- Kolflaath, Eivind og Ragna Aarli: «Når faktum ikke er gitt», i Johan Giertsen, Erling Johannes Husabø, Øystein L. Iversen og Berte-Elen Konow (red.): *Rett i vest. Festskrift til 50-årsjubileet for jurist-utdanningen ved Universitetet i Bergen*, Bergen 2019 s. 145–159.
- Langbach, Tor: *Forsvareren*, 2. utg., Oslo 2015.
- Lie, Nils Erik: *Parts- og vitneavhør – i straffesaker og sivile saker*, 2. utg., Oslo 2012.
- Lohne, Eilert Jan: *Etikk, språk og argumentasjon. En innføring i debattetikk*, Oslo 2017.
- Løvlie, Anders: *Rettslige faktabegreper*, Oslo 2014.
- Magnussen, Svein og Karl Halvor Teigen: «Kognitive slagsider og snarveier i vurdering av bevis», *Lov og Rett* 2020 s. 19–42.
- Menashe, Doron og Hamutal Esther Shamash: «The Narrative Fallacy», *International Commentary on Evidence*, vol. 3 nr. 1 art. 3 (2005).
- Mæhle, Synne Sæther og Ragna Aarli: *Fra lov til rett*, 3. utg., Oslo 2022.
- Næss, Arne: *En del elementære logiske emner*, 11. utg., Oslo 1975.
- Ogden, Charles Kay og Ivor Armstrong Richards: *The Meaning of Meaning*, 3. utg., London 1930.
- Pedersen, Frode Helmich: «Domsfortellingens plausibilitet. En analyse av rettens fortelling i Baneheiasaken», *Retfærd*, 2017 nr. 3–4 s. 4–23.
- . «Hypotesen som fortelling», i Egil H. Olsvik og Patrick Risan (red.): *Etterforskning under lupen*, PHS Forskning 2019 3 s. 13–34.
- Raugstad, Marius og Ivar Berg-Jacobsen: «Legaldefinisjoner og juridisk interoperabilitet i helsesektoren», *CompLex*, nr. 6/2011. Senter for rettsinformatikk, Universitetet i Oslo 2011.
- Reitan, Magne: *Argumentasjonsteori*, Bergen 2016.
- Schartum, Dag Wiese: «Legaldefinisjoner i nyere norske lover», *CompLex*, nr. 6/2011. Senter for rettsinformatikk, Universitetet i Oslo 2011.
- Skjerve, Kjetil Mangset: *Slutning fra lovtekst. Rettsteoretiske spørsmål knyttet til den språklige tolkingen av lovtekster*. Avhandling for graden philosophiae doctor (PhD), Universitetet i Bergen 2012.
- Skoghøy, Jens Edvin A.: *Rett og rettsanvendelse*, Oslo 2018.
- . *Twisteløsning*, 4. utg., Oslo 2022.

- Slettan, Svein og Toril Marie Øie: *Forbrytelse og straff. Lærebok i strafferett*, Oslo 1997.
- Smith, Eivind: «Rettslig interesse i forvaltningsretten», *Tidsskrift for Rettsvitenskap* 1980 s. 445–471.
- Staffe, Maria Louise: *Retsretorikk. Et retorisk fundament for juridisk argumentation*, København 2008.
- Stenseth, Geir: «Om «relevans» og «vekt» – men manglende «holdbarhet» – for juridiske argumenter», *Lov og Rett* 2003 s. 131–145.
- Strandberg, Magne: *Beviskrav i sivile saker*, Bergen 2012.
- . «Beviskravet i vaksineskader etter Rt. 2015 s. 1246», *Tidsskrift for erstatningsrett, forsikringsrett og trygderett* 2016 s. 7–29.
- Tobiassen, Tomas Midttun: *Når myndighetene griper inn. En studie av legalitetsprinsippet i Høyesteretts praksis*, Bergen 2019.
- Torgersen, Runar: *Ulovlig beviserverv og bevisforbud i straffesaker*, Oslo 2009.
- Wagenaar, Willem A., Peter J. van Koppen og Hans F. M. Crombag: *Anchored Narratives. The Psychology of Criminal Evidence*, Hampstead 1993.
- Øyen, Ørnulf: *Straffeprosess*, 3. utg., Bergen 2022.

NORGES OFFENTLIGE UTREDNINGER

- NOU 2002: 4, *Ny straffelov. Straffelovkommisjonens delutredning VII*.
- NOU 2011: 13, *Juryutvalget. Når sant skal skrives*.
- NOU 2015: 3, *Advokaten i samfunnet. Lov om advokater og andre som yter rettslig bistand*.
- NOU 2016: 24, *Ny straffeprosesslov*.
- NOU 2019: 5, *Ny forvaltningslov. Lov om saksbehandlingen i offentlig forvaltning*.

PROPOSISJONER

- Ot.prp. nr. 35 (1978–1979), *Om lov om rettergangsmåten i straffesaker (straffesakloven)*.
- Ot.prp. nr. 80 (1986–1987), *Om A Kjøpslov B Lov om samtykke til ratifikasjon av FN-konvensjonen om kontrakter for internasjonale løsørekjøp, vedtatt 11 april 1980*.
- Ot.prp. nr. 14 (2000–2001), *Om lov om endringer i lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell m v (helsepersonelloven) og enkelte andre lover*.
- Ot.prp. nr. 44 (2001–2002), *Om lov om forbrukerkjøp (forbrukerkjøpsloven)*.
- Ot.prp. nr. 45 (2002–2003), *Om lov om endring i menneskerettsloven mv. (innarbeiding av barnekonvensjonen i norsk lov)*.
- Ot.prp. nr. 90 (2003–2004), *Om lov om straff (straffeloven)*.
- Ot.prp. nr. 113 (2004–2005), *Om lov om oppheving av løsgjengerloven og om endringer i straffeloven mv. (eget straffebud mot vold i nære relasjoner mv.)*.

- Ot.prp. nr. 8 (2007–2008), *Om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 mv. (skjerpende omstendigheter, folkemord, rikets selvstendighet, terrorhandlinger, ro, orden og sikkerhet, og offentlig myndighet).*
- Ot.prp. nr. 48 (2007–2008), *Om lov om endringer i straffeloven 1902 og straffeprosessloven (kriminalisering av kjøp av seksuell omgang eller handling mv.).*
- Ot.prp. nr. 22 (2008–2009), *Om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 (siste delproposisjon – slutføring av spesiell del og tilpasning av annen lovgivning).*
- Ot.prp. nr. 98 (2008–2009), *Om lov om beskyttelse av varemerker (varemerkeloven).*
- Prop. 105 L (2010–2011), *Endringar i straffeprosesslova mv. (etterforskningsplikt mv.).*
- Prop. 88 L (2012–2013), *Diskrimineringslovgivning (diskrimineringsloven om seksuell orientering, likestillingsloven, diskrimineringsloven om etnisitet, diskriminerings- og tilgjengelighetsloven).*
- Prop. 70 L (2016–2017), *Endringer i straffeprosessloven mv. (oppheving av juryordningen).*
- Prop. 104 L (2016–2017), *Lov om opphavsrett til åndsverk mv. (åndsverkloven).*
- Prop. 133 L (2020–2021), *Lov om barnevern (barnevernsloven) og lov om endringer i barnevernloven.*
- Prop. 214 L (2020–2021), *Lov om advokater og andre som yter rettslig bistand (advokatloven).*
- Prop. 220 L (2020–2021), *Lov om pengespill (pengespilloven).*
- Prop. 85 L (2021–2022), *Endringer i hundeloven (forsvarlig hundehold).*

INNSTILLINGER TIL STORTINGET

- Innst. 310 L (2016–2017), *Innstilling frå justikomiteen om Endringer i straffeprosessloven mv. (oppheving av juryordningen).*
- Innst. 633 L (2020–2021), *Innstilling frå justiskomiteen om Endringer i ekomloven (lagring av IP-adresser mv.).*
- Lovteknikk og lovforberedelse. Veiledning om lov- og forskriftsarbeid. Justisdepartementets lovavdeling, 2000.*